

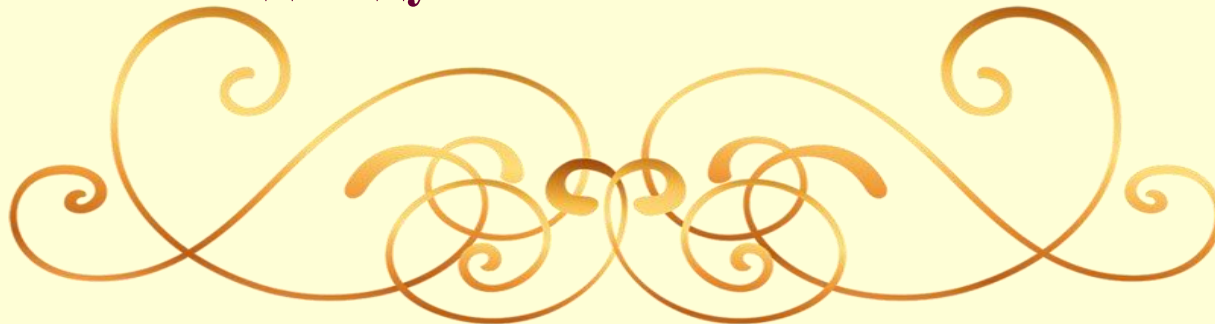
Презентація на тему:
МИСЛЕННЯ

ПЛАН

1. **Поняття про мислення. Теорії мислення.**
2. **Операції мислення: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, абстрагування, класифікація, систематизація.**
3. **Форми мислення: поняття, судження (міркування), умовивід (індукція, дедукція, аналогія).**
4. **Класифікація мислення та характеристика окремих його видів.**
5. **Індивідуальні особливості мислення.**

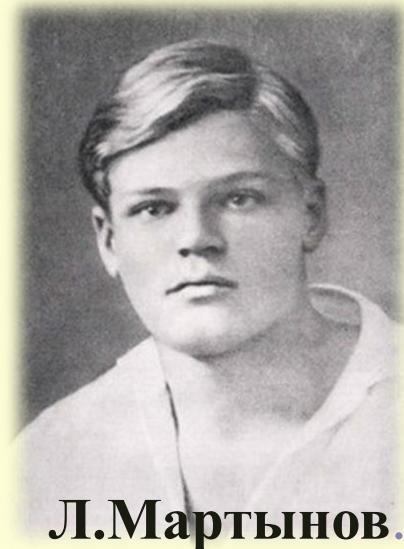
1. Поняття про мислення. Теорії мислення.

Найрізноманітнішу інформацію про навколишній світ та нас самих дають нам відчуття і сприймання. Пам'ять фіксує дану інформацію.

Але для того, щоб глибоко проникнути в таємниці природи, перетворити навколишнє, необхідно опрацювати, переробити, доповнити, отриману інформацію.

Це здійснюється за допомогою мислення – вищого пізнавального процесу.

*У ночі – мрак,
У листьев – шум,
У ветра – свист,
У капли – дробность,
А у людей – пытливый ум.
И жизнь упорная
способность.*

Л.Мартынов.

Мислення – це процес опосередкованого та узагальненого відображення в мозку людини предметів та явищ об'єктивної дійсності в істотних зв'язках, властивостях і відношеннях.

Мислення – психологічний процес пізнання, пов'язаний із відкриттям суб'єктивно нових знань, з розв'язанням задач, із творчим перетворенням дійсності.

**Мислення, зароджуючись у
чуттєвому пізнанні,
спираючись на нього,
виходить за його межі.**

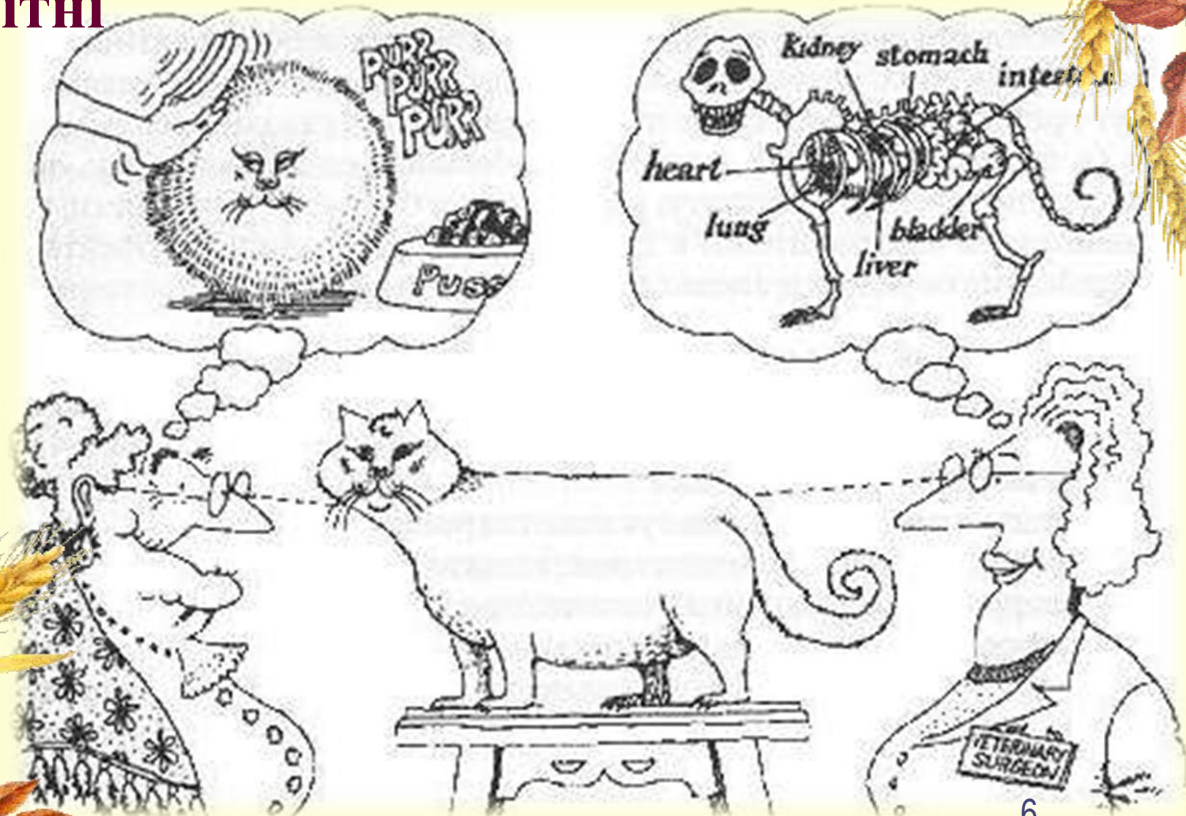
Відображення навколишнього світу в процесі мислення здійснюється за допомогою мислительних операцій: аналізу, синтезу, порівняння, абстрагування, узагальнення, систематизації.

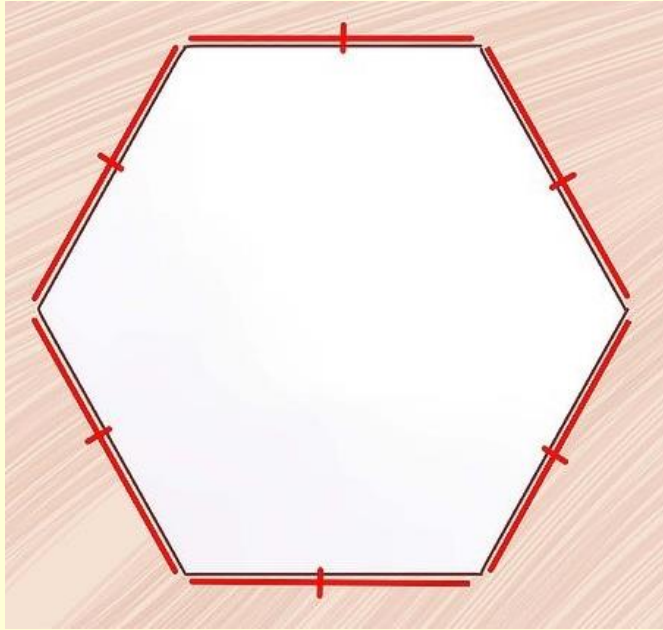
1. Процес і результат мислення дорослої людини здійснюється з допомогою словесного відображення.

2. Завдяки мисленню ми пізнаємо не лише те, що доступне органам чуття, але й приховане від прямого сприймання. Все це свідчить про опосередкованість відображення у процесі мислення.

Людина в процесі мислення
знаходить загальні риси в
окремих об'єктах.

Абстрагування загального дає
змогу об'єднувати ці об'єкти
(предмети) в різноманітні
системи.

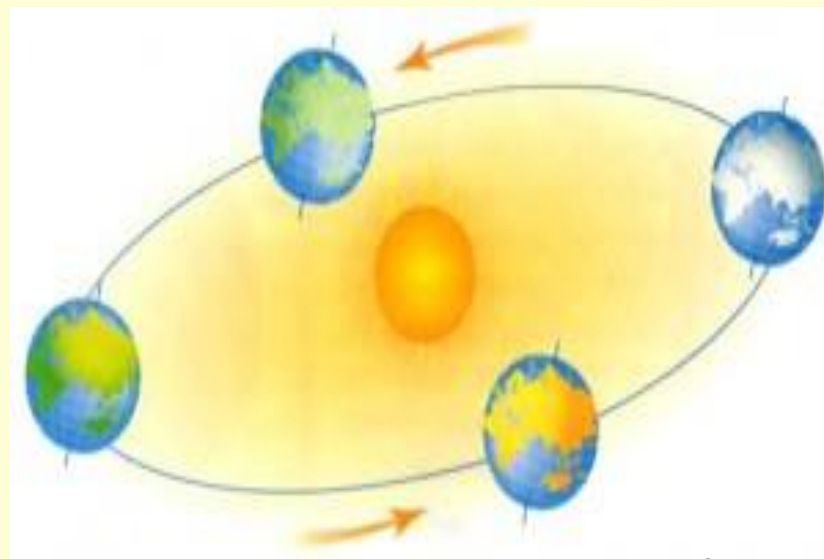

Для людини є доступним
узагальнення пізнання
навколишнього.

Узагальненість пізнання
забезпечується і тим, що
об'єктивна реальність
відображається не лише в
образній, але і в словесній
формі.

Опосередкований та
узагальнений характер
мислення дає змогу пізнавати
не просто явища, а їх суть,
встановлювати істотні зв'язки
та закономірності.

У пізнавальній діяльності людини спостерігається єдність чуттєвого і мисленого, або раціонального (від лат. слова – ratio - розум). Відображення об'єктивної дійсності мають постійне місце – переходи відчуття до думки і навпаки. Мисленнєве пізнання може виправити чуттєве пізнання. У живому спогляданні нам здається, ніби сонце сходить і заходить, а за допомогою мислення доведено, що Земля обертається навколо своєї осі та Сонця.

**Практика дає змогу людині відокремити
правильні думки від хибних, вона є критерієм
істинності.**

**Мислення за своєю
природою соціальне
(засвоєння знань,
вироблених людством у
процесі суспільно-
історичного розвитку).**

Фізіологічні механізми мислення

В основі процесу мислення лежать тимчасові нервові зв'язки двох видів.

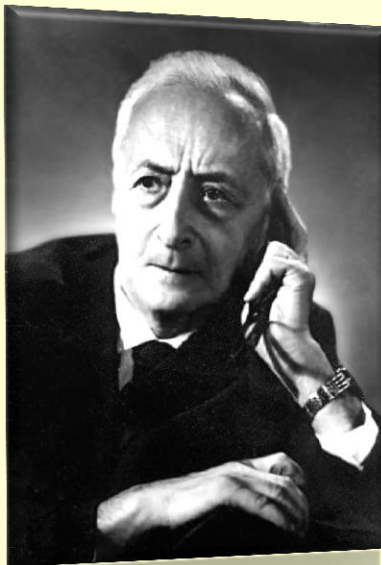
а) першосигнальні (пов'язані з відчуттями, сприйманнями, уявленнями);

б) другосигнальні (утворюються в корі великих півкуль головного мозку за допомогою слів; слова-сигнали сигналів (за Павловим) є узагальненими подразниками.

У взаємодії I і II сигнальних систем провідна роль належить II сигнальній системі. В результаті аналітико-синтетичної діяльності мозку в корі утворюються тимчасові нервові зв'язки, або асоціації, які є фізіологічними механізмами процесу мислення.

2. Операції мислення: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, абстрагування, класифікація, систематизація.

Перш ніж діяти з предметами (складати, будувати), ми робимо це мисленно, не вступаючи в контакт з самим предметом. Мислительні дії як основний вид розумових дій досліджували П.Я.Гальперін, Н.Ф.Тализіна.

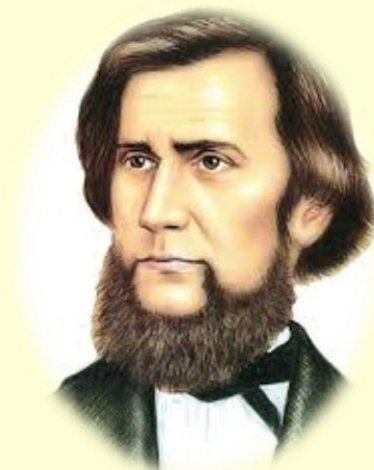
**Петро
Якович
Гальперін**

**Ніна
Федорівна
Тализіна**

**Кожна мислительна дія
включає операції.**

**1. Порівняння – це мислене
встановлення схожості і відмінності
між предметами та явищами
дійсності. Порівняння завжди
цілеспрямоване, проводиться під
якимось кутом зору. При
порівнянні наочно даних предметів,
ми вдаємося до практичних
сенсорних і перцептивних дій
(порівнюємо дві лінійки за
довжиною). При порівнянні
уявлюваних об'єктів розумові
образи ніби накладаються один на
одного (порівнюємо літературні
персонажі).**

**К.Д.Ушинський
зазначав, що коли б нам
трапився якийсь новий
предмет, якого ми б
могли ні до чого
порівняти, то ми не
змогли б скласти про
цей предмет жодної
думки.
Всі речі пізнаються в
порівнянні.**

2. Аналіз – це мислене розчленування об'єктів свідомості, виділення в них окремих частин, елементів, ознак і властивостей.

Зароджуючись у практичній діяльності, аналіз спочатку здійснюється з допомогою практичних дій. Від такого аналізу людина переходить до аналізу з допомогою перцептивних і мислительних дій.

3. Синтез – це мислене об'єднання окремих частин, сторін, ознак і властивостей об'єктів в одне ціле.

Як і аналіз, синтез також виникає спочатку в практичній діяльності, а потім переростає в мислительний синтез.

- підсумовуючий (підведення підсумків набутих знань).***
- узагальнюючий (теоретично узагальнюються набуті знання і виводяться з них певні правила та закони).***

4. Абстрагування – мислене відокремлення одних ознак і властивостей від інших їх рис і від самих предметів, яким вони властиві.

Відокремлюються істотні ознаки від неістотних, необхідні від випадкових, загальні від поодиноких, кількісні ознаки від якісних, форми предметів від їх розмірів.

5. Узагальнення – об'єднання предметів у групи за тими схожими ознаками, які виділені в процесі абстрагування.

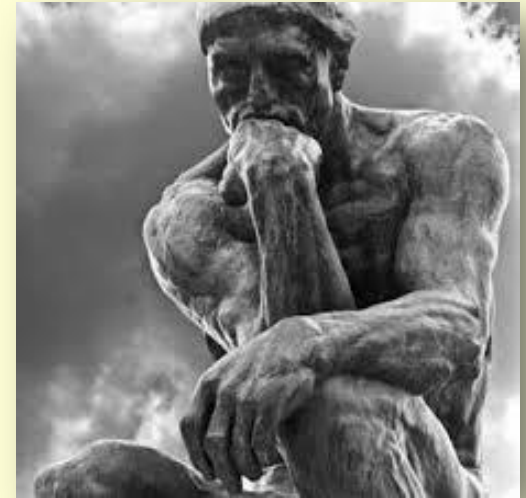
6. Конкретизація – це мислительна операція, в процесі якої ми надаємо предметного, наочного характеру тій чи іншій абстрактно-узагальненій думці.

7. Класифікація – віднесення предметів і явищ до їх груп, класів, видів і родів.

3. Форми мислення: поняття, судження (міркування), умовивід (індукція, дедукція, аналогія).

**Мислення здійснюється
у формах:**

- **Поняття**
- **Судження**
- **Умовивід**

У поняттях знання зберігаються в узагальненому та абстрактному вигляді. Зміст понять із розвитком науки і техніки розширюється та поглиблюється. Скласти для себе поняття про певний об'єкт – значить з'ясувати для себе істотні властивості об'єкта, його зв'язки з іншими. Поняття відрізняється від уявлень (уявлення – це образ конкретного предмета, поняття – це абстрактна думка про нього). Уявлення може виникати і без слова, поняття виникає, закріплюється, існує і виявляється в слові. Поняття – елемент мислі, слово – елемент мови. Поняття може виявлятися і кількома словами.

Кожне поняття має обсяг і зміст. Обсяг (відображення у ньому кола об'єктів). Поняття, що мають найширший обсяг і відображають найзагальніші властивості, називаються категоріями («рух», «кількість», «простір»).

Розрізняють:

абстрактні поняття
*відображають
властивості об'єктів
відокремлено від самих
об'єктів*

конкретні поняття
*відображають певні
предмети, явища з їх
істотними ознаками*

**Поняття існують не ізольовано,
а у взаємозв'язку.**

**Способом розкриття змісту понять
є його визначення.**

**Судження – це форма мислення, яка
містить у собі ствердження або заперечення
якого-небудь положення.**

Ствердне судження: «Психіка – функція мозку».

Негативне судження: «Ця їжа – не корисна».

**Судження розкриває зміст понять.
Щоб висловити те чи інше судження,
людина повинна розуміти зміст понять, які до
нього входять.**

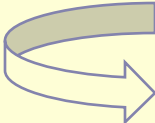
Судження існує і виявляється в реченні.

**В кожному судженні є суб'єкт (предмет судження) і предикат
(відображення тих ознак, які ми стверджуємо або заперечуємо).**

**Умовивід – складна мислительна діяльність,
у процесі якої людина, зіставляючи та аналізуючи
різноманітні судження, приходять до нових загальних чи
окремих висновків.**

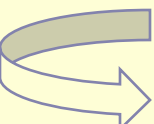
Види:

Аналогія – умовивід, що ґрунтується на схожості окремих ознак певних предметів. (Виявивши наявність атмосфери на Марсі, вчені за аналогією зробили висновок, що там ймовірно життя).

Індукція – спосіб міркування від окремих суджень до загального судження (якщо нагріти залізо, камінь, воду, газ, то вони нагріваються. Висновок – всі тіла від нагрівання розширюються).

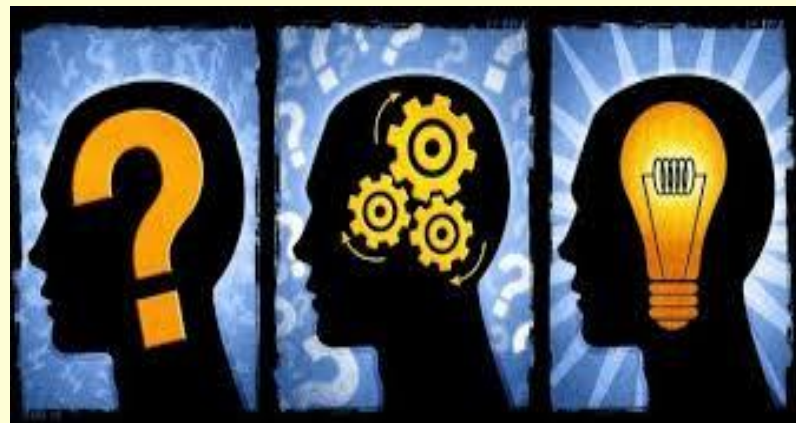

Дедукція – це спосіб міркування від загального судження до окремого (всі тіла від нагрівання розширюються, отже вода від нагрівання розширюється).

Основною формою дедуктивного методу є силогізм – такий умовивід, в якому з двох суджень, пов'язаних між собою, випливає третє, що називається висновком.

Проблеми людського мислення вивчає, крім психології, логіка.

4. Класифікація мислення та характеристика окремих його видів. Індивідуальні особливості мислення.

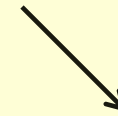
- залежно від змісту задачі, яка розв'язується, виділяють:

**наочно-дійове
мислення**

**наочно-образне
мислення**

**словесно-логічне
мислення**

= наочно-дійове мислення – мислительна задача розв’язується безпосередньо в процесі діяльності. Цей вид мислення є найбільш раннім як історично, так і онтогенетично. Разом із цим наочно-дійове мислення не є примітивним видом (цей вид є необхідним та доцільним, коли мислительну задачу необхідно розв’язати в процесі практичної діяльності);

= наочно-образне мислення – зміст мислительних задач базується на образному матеріалі. Прикладом можуть бути різні види художнього мислення. Думаючи, людина опирається на образи навколишнього, які знаходяться в короткочасній та оперативній пам’яті. Цей вид мислення найкраще розвинений у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку;

= словесно-логічне мислення – задача розв’язується в словесній формі. Думаючи, людина оперує поняттями, інколи навіть такими, які зовсім не мають образного вираження. Цей вид дає змогу встановлювати найбільш загальні закономірності, найбільш узагальнено розв’язувати мислительні задачі (в цьому переваги, але й недоліки словесно-логічного мислення).

Види мислення
(за Р.С.Немовим)

Практичне

Теоретичне

Образне

Понятійне

Научно-дійове

Научно-образне

Теоретичне понятійне мислення – розв’язуючи задачу, людина оперує поняттями, виконує дії в умі.

Теоретичне образне мислення – в процесі розв’язання задачі людина користується образами, а не поняттями, судженнями, умовиводами.

Вказані образи є результатом довготривалої пам’яті або творчої уяви.

Теоретичне понятійне та теоретичне образне мислення співіснують та взаємно доповнюють одне одного.

Теоретичне мислення вважається більш досконалим, ніж практичне, а понятійне є вищим по відношенню до образного.

Аутистичне мислення – спрямоване на зняття емоційної напруги (шизофренія, галюцинації, гіпнотичний стан, марення).

Реалістичне мислення – створення правильної картини світу, пошук істини.

Інтуїтивне мислення (за К.Юнгом) – характеризується домінуванням емоцій над логікою (панування правої півкулі над лівою).

Творче мислення може бути теоретичним і практичним, логічним і образним та ін.

Етапи розв'язання мислительних задач

1. Знаходження задачі та її формулювання.

В процесі проблемної ситуації перед людиною виникає питання. В проблемній ситуації завжди є протиріччя: між звичайним і незвичайним, відомим і невідомим тощо. З формування питання в проблемній ситуації і починається процес розв'язання задач. (Питання на лекції переважно задають ті студенти, які краще знають предмет).

Дуже важливо на уроці створювати проблемні ситуації. Поряд із формуванням питання важливо здійснити аналіз умов задачі.

Етапи розв'язання мислительних задач

2. Висунення та аналіз гіпотез.

Висунення великої кількості варіантів гіпотез немовби прогнозує діяльність. Гіпотези, які не витримують елементарної перевірки, необхідно відкинути.

Етапи розв'язання мислительних задач

3. Розв'язання мислительних задач.

Відбувається додаткове уточнення умов задачі, отримання нової інформації, переформулювання питання.

Людина при цьому йде різними шляхами:

- методом проб і помилок;
- шляхом аналогії;
- трансформації задачі (розбір задачі на частини з метою послідовного їх розв'язання);
- творчого розв'язання (переборення інертності мислення, побудова нової стратегії розв'язання). При цьому спостерігається інсайт – розв'язок (інтуїтивне розв'язання задачі).

Етапи розв'язання мислительних задач

4. Перевірка розв'язання задачі (співвіднесення умов задачі, її питання і отриманого результату).

Якості розуму людини: глибина, широта, гнучкість, критичність, самостійність.

Розв'язуючи задачу, можна йти трьома шляхами:

- **Випадковий відбір.**
- **Раціональний відбір.**
- **Систематичний відбір.**

